

Nummer 3

9 augustus 2011

NIEUWSBRIEF STICHTING RUITERSPOREN

NIEUWSBRIEF 3

Volgens eerdere plannen zou deze nieuwsbrief in zijn geheel gewijd zijn aan de familiedag op 8 oktober. Maar alle nieuws daaromtrent is al op de website te vinden, dus dat zou een beetje dubbelop zijn.

In de nieuwsbrief ná de familiedag zullen we terugblikken op een hopelijk geslaagde familiedag!

In de afgelopen periode kwam ik in contact met de heer Vogelzang uit Balk. Hij kon mij het een en ander vertellen over Wieger Ruiter, die als dwangarbeider in Duitsland om het leven kwam, én over Jochem de Ruiter, die verzetswerk in de oorlog verrichtte en daarvoor een onderscheiding kreeg. Daarmee krijgt deze nieuwsbrief wel een groot Tweede-Wereldoorlog-gehalte, maar het is goed dat er nu meer duidelijkheid is over de lotgevallen van deze twee Ruiters.

Ik wens de lezer opnieuw veel leesplezier!
Aarzel niet om bij vragen of opmerkingen contact met ons op te nemen.

Jaap Ruiter, voorzitter

Kleine berichten

- Aanwinsten

Naar het boek "Schippers van Blokzijl" van de hand van de heer A.H.J. Prins was ik al enige tijd op zoek, maar het was moeilijk te vinden. Maar eindelijk opgediept uit een nautisch aquariaat (dankzij internet).

Het boek bevat aardige details over de vroege geschiedenis van Blokzijl, en ik ben nu bezig om de voor onze familie interessante passages samen te voegen tot een leesbaar verhaal. Dit boek is het begin van een zeer bescheiden bibliotheek van de Stichting. Donateurs van de Stichting kunnen het boek desgewenst lenen (maar wel zelf eventjes ophalen en terugbrengen...).

- Extra inkomsten

Op Koninginnedag wordt er in onze wijk altijd een rommelmarkt gehouden; voor onze penningmeester Denise een goede gelegenheid om te proberen van veel overtollige dingen af te komen. Ik mocht ook meehelpen...

We hadden dit gecombineerd met een 'garage sale', en de uiteindelijke opbrengst werd verdeeld tussen een 'goed doel' en onze Stichting. Daarmee is onze Stichting ruim 50 euro rijker geworden! Wellicht een idee voor anderen? De Stichting mag in elk geval blij zijn met zo'n penningmeester!

Een dank-je-wel-Denise is hier op zijn plaats!

vervolg van pagina 1 ..

- Uitbreiding stamboom

Eindelijk weer eens uitbreiding van de stamboom. Ruud van der Wees stuurde me aanvullingen betreffende het nageslacht van **Jan Hendriks Ruijter en Jantje Bloem**. De kinderen uit dit gezin werden bijna allemaal in Burgsteinfurt (Duitsland) geboren. Burgsteinfurt is een klein stadje nét over de grens bij Enschede, en een bezoek meer dan waard.

Met de nieuwe toevoegingen komt het aantal nakomelingen van Jan Ruijter op 3052.

Hartelijk dank voor de gegevens, Ruud!

Zie : <http://www.ruitersporen.nl/redirect/redirect.php?BM2932>

- Nieuwsbrieven

Voor wie het nog niet wist : je kunt deze en alle vorige nieuwsbrieven ook vinden op onze website (alleen donateurs).

Zie : <http://www.ruitersporen.nl/stichting/myruitersporen.php?page=1>

Kijk ook eens bij **Mijn Ruitersporen**, waar je als donateur allerlei extra pagina's kunt bekijken :

Zie : <http://www.ruitersporen.nl/stichting/myruitersporen.php>

DE PLEK : De Kooi van Pen

Mensen die een beetje thuis zijn in de Weerribben kennen de Kooi van Pen. Dit is één van de grootste eendenkooien van Europa, aangelegd in 1885 door **Jan Harmens Pen**.

Vorig jaar bestond de kooi in Wetering dus 125 jaar, reden genoeg voor een heus symposium in de kerk van Kalenberg. Jammergenoeg is de kooi niet te bezichtigen, wat vanwege het grote natuurlijke belang voor flora en fauna goed te begrijpen valt. De afgelopen jaren is de kooi door een grote groep vrijwilligers helemaal opgeknapt. Eenden worden er nu niet meer gevangen – er zijn er simpelweg niet meer genoeg van.

Maar voor onze familie is deze kooi nog van speciaal belang : Jan Harmens Pen was getrouwd met **Jantje Wichers Huisman** en zij is wel degelijk een rechtstreekse nakomeling van Jan Fransen Ruijter.

Zoals bekend namen enkele zonen van Jochum Fransen Ruijter de achternaam Huisman aan, wellicht omdat hun moeder (Wijchertje Hendriks Huisman) van boerenbedrijf was.

Prachtige foto van de Kooi van Pen; wat een idylle!

En zo is de Kooi van Pen toch ook een heel klein beetje de Kooi van Ruiter!

Wieger Ruiter, II

Via het blad fan **Klif en Gaast** dat ook op internet te lezen is, kwam ik in contact met de heer Vogelzang uit Balk, die aanvullende informatie had over Wieger Ruiter. Daarmee is iets meer duidelijkheid verkregen over de omstandigheden waaronder Wieger om het leven gekomen is.

De heer Vogelzang schrijft :

Op 6 april 1944 overlijdt de 25-jarige ongehuwde Wieger Ruiter - geboren in Echten op 23 februari 1919 - in het concentratiekamp Bergen-Belsen. Zijn beroepen staan geregistreerd als landbouwer en kok. Hij woonde in Bakhuizen op het adres MB 157 dat later gewijzigd is De Burde 4, Bakhuizen. Als doodsoorzaak werd 'ziekte en ontberingen' aangegeven. Op de Duitse akte van overlijden lezen we dat hij aan pleuritis (ontsteking longvlies) is bezweken. Hij werd op het terrein van het concentratiekamp Bergen-Belsen begraven maar zijn graf is nooit gevonden.

Wieger Ruiter kwam uit een groot en arm gezin met maar liefst 10 broers en 2 zussen. Zijn moeder - Trijntje Strampel - was in 1937 in het kraambed gestorven, na de geboorte van een tweeling. Zijn vader Jan Cornelis Ruiter werd in Bantega, waar het gezin lange tijd gewoond heeft, Jan Wiegertjes genoemd.

*Toen de oproep kwam om in Duitsland te gaan werken, is hij met zijn broer Hendrikus en een vriend, ene 'Stegenga uit Workum' naar Duitsland vertrokken. Aanleiding om te gaan was het feit dat de financiële vooruitzichten daar erg gunstig leken. Zij zijn eerst drie maanden aan het werk gezet in Wilhelmshaven. Na het eerste verlof in Nederland besluiten zij om niet terug te gaan naar Duitsland. Maar Wieger gaat dan toch weer terug, alweer om financiële redenen. Hij wordt aan het werk gezet in de vliegtuigmotorenfabriek in Dessau. Dit is zonder twijfel de **Junkers vliegtuig- en motorenfabriek** geweest waar zo'n 40.000 mensen aan*

*In de eerste nieuwsbrief staat een stukje over **Wieger Ruiter**, die in de Tweede Wereldoorlog als dwangarbeider naar Duitsland is gestuurd. Over zijn lot bestond veel onduidelijkheid.*

het werk gesteld waren. Na korte tijd wordt hij opgepakt omdat hij van sabotage wordt beschuldigd. Na twee dagen wordt hij weer vrijgelaten en mag hij verder gaan met zijn werk. Later wordt hij toch weer opgepakt voor sabotage. Hij wordt schuldig bevonden en veroordeeld.

Kennelijk heeft de familie van Wieger Ruiter de burgemeester van Gaasterland, GWCD Baron Thoe Schwartzberg en Hohenlansberg, ingeschakeld. Op 5 november 1943 namelijk dient de burgemeester een gratieverzoek in voor Wieger Ruiter bij de Officier van Justitie in Leeuwarden. Op 25 januari 1944 moet Wieger op transport van het concentratiekamp Oraniënburg naar het kamp Sachsenhausen in Buchenwald. Hier heeft Wieger het politieke gevangenisnummer 27847. Van hieruit wordt Wieger overgebracht naar het concentratiekamp Bergen-Belsen.

Op 10 mei 1944 krijgt burgemeester Schwartzberg van Gaasterland telefonisch van de S.S. bericht dat Wieger Ruiter op 6 april 1944 in het kamp Bergen (Maagdenburg) is overleden. De telefonische opdracht is dat de burgemeester het overlijden aan de familie moet medelen. Burgemeester Schwartzberg laat deze mededeling gewoongetrouw over aan anderen en in dit geval aan Ds. Bruins uit Hemelum. Burgemeester Schwartzberg neemt aan dat Wieger Ruiter dooplid is van de kerk in Hemelum. Op 22 juli 1947 krijgt de gemeente Gaasterland bericht van het Rode Kruis. Hierin staat dat voor het kamp Bergen (Maagdenburg) het kamp Bergen-Belsen gelezen moet worden.

Tot zover het (door mij aangevulde en enigszins bewerkte) relaas van de heer Vogelzang uit Balk.

Het volledige verhaal vind je hier :

<http://www.ruitersporen.nl/verhalen/verhalen.php?story=146>

Op de website van de **Oorlogsgravenstichting** staat Wieger Ruiter ook genoemd; echter met de voornaam **Wiegen** in plaats van **Wieger**. Momenteel ben ik bezig om deze fout recht te laten zetten.

Jochem (Jo) de Ruiter

Het was bekend dat Jochem na de oorlog een Yad-Vashem-onderscheiding heeft gekregen, maar verdere informatie ontbrak tot dusverre. Dezelfde heer Vogelzang blijkt een uitzending van radio Gaasterland verzorgd te hebben over

Jochem de Ruiter!

Hij heeft mij de tekst opgestuurd, en toen ik hem vroeg of ik die op mijn website mocht zetten antwoordde hij "Ik ben hiermee accord. Op deze manier blijft het verhaal voor het nageslacht bewaard Succes met uw ruitersporen."

In deze nieuwsbrief alvast een voorproefje. De heer Vogelzang schrijft :

De raad van de gemeente Gaasterlân-Sleat heeft destijds besloten tot het invoeren van de Jochem de Ruiterstrjitte in Balk. Het moet wel een belangrijk man zijn geweest om de eer van een straatnaam te krijgen.

In de Tweede Wereldoorlog werd hij een illegaal werker met als motief de liefde voor land en volk en afbreuk doen aan de vijand. Vanaf 1943 was hij behulpzaam bij het onderbrengen en verzorgen van verschillende personen. Het gezin nam ook een Joodse onderduikster in huis. Zij kwam van Zwolle. Jochem de Ruiter droeg een vals persoonsbewijs met de schuilnaam Harmen Jongsma. Ook andere mensen heeft hij aangezet tot illegaal werken. Dit had resultaat en hierdoor gingen meer mensen Joden en onderduikers verbergen. Hij werkte in organisatorisch verband bij de illegaliteit Gaasterland en Sloten.

Door zijn bemiddeling kwam de gevormde verzetsgroep regelmatig bijeen in een lokaal van de Christelijke Lagere Landbouwschool in Balk. Hij was van deze illegale groep de voorzitter. Hij deed dat met de penningmeester Benjamin H. Steegenga, Ties van Hout, Cornelis de Vries, B. van der Wal en Jan de Vries.

In de periode van de V-2 raketafschietingen in het Rijsterbos te Rijs gedurende de periode van 25 september – 20 oktober 1944 heeft het gezin de Ruiter onderdak verleend aan belangrijke onderduikers die in Rijs spionagewerk verrichtten. Als belangrijke activiteit heeft hij ook regelmatig gelden ingezameld voor de illegaliteit en afgedragen aan B.H. Steegenga te Balk.

Het hele verhaal vind je hier : <http://www.ruitersporen.nl/verhalen/verhalen.php?story=147>

Het huis van Dirk Wiegers Ruiter in Nijetrijne

Op de website staat een verhaal over het bezit aan huizen en landerijen in 1832 van **Dirk Wiegers Ruiter, die veenbaas was in Nijetrijne.**

In mijn verhaal kom ik tot de conclusie dat zijn huis niet meer bestaat en wellicht bij het opnieuw uitgraven van de Scheene verloren is gegaan.

Geruime tijd geleden kreeg ik een echter een aantal fotokopieën opgestuurd, waaruit geconcludeerd kan worden dat het huis wel degelijk is blijven staan, en pas veel later gesloopt is om plaats te maken voor een vakantiewoning.

Op de foto's die in de loop van de jaren van het huis gemaakt zijn, zien we een typisch turfmakershuisje, zoals er vele duizenden hebben gestaan in de veengebieden van Overijssel en Friesland. Achter het huis, dwars erop, is een grote schuur gebouwd. En aan de rechterkant op de foto's zien we een

piepklein gebouwtje, ongetwijfeld een stookkook. Vanwege het brandgevaar stonden dit soort gebouwtjes apart van woning of boerderij.

Dirk Kerst Koopmans, de schilder van de Scheene genoemd, heeft veel tekeningen van dit gebied gemaakt. Eentje daarvan toont het huisje van Dirk Wiegers Ruiter, zoals het er in de jaren dertig /veertig uitgezien heeft :

Meer foto's van dit huisje zullen binnenkort op de website verschijnen als ik het verhaal over Dirk Wiegers Ruiter heb aangepast.

Ruiter in 17 stappen

In de komende 17 afleveringen van deze nieuwsbrief zullen we in even zo vele stappen door onze familie gaan en met elke stap een generatie tegen het licht houden. Maar voordat we met de eerste generatie beginnen is het goed om eens te kijken wat ons te wachten staat.

In 17 stappen zullen we een periode van bijna 500 jaar bestrijken, dat geeft een gemiddelde van bijna 30 jaar voor elke generatie – aanzienlijk meer dan de 25 jaar die er meestal voor genomen wordt.

En dan moeten we ook nog bedenken dat de meeste takken nog met de 15^e of 16^e generatie bezig zijn.

De eerste stappen zijn het moeilijkst. Hier is dat het geval omdat we **de eerste twee generaties hebben** gereconstrueerd op grond van de personen uit de derde generatie. Maar ik loop vooruit...

Op dit moment kennen we 3052 nakomelingen van onze stamvader, zoals bekend de meesten met de achternaam Ruiter of De Ruiter, maar we treffen ook namen als Ruijter, De Boer, Zootjes, Backer, Huisman en Meester aan. Het merendeel van deze 3052 personen is voor zijn beroep bezig geweest met de turfwinning, zowel de mannen als de vrouwen. Pas in de laatste generaties zien we andere beroepen opkomen, en de daarmee gepaard gaande mobiliteit. De 'geboortegronden' in Noord-West Overijssel en Zuid-West Friesland worden verlaten om het geluk elders te beproeven : Leeuwarden, Meppel, Twenthe, Amsterdam, Noord-Amerika, Australië ...

Vandaag zetten we de eerste stap :

generatie 1.

Ruiter in 17 stappen : Generatie 1

Aan het hoofd van onze familie staat een persoon, waarvan maar heel weinig bekend is.

Jan Ruijter moet rond 1520 geboren zijn, maar dat kan even zo goed al vóór 1500 geweest zijn – meestal wordt uitgegaan van een generatieduur van 25 jaar, terwijl dat in onze familie dichter bij 30 jaar ligt.

Of Jan al de achternaam "Ruijter" heeft gedragen, is onbekend. We weten zelfs niet zeker of hij wel "Jan" heette... Dit hebben we namelijk verondersteld op grond van de namen van zijn (klein)kinderen.

Waar kwam Jan vandaan? We weten het niet. Leefde hij in Vlaanderen, of woonde zijn familie al generaties lang in de contreien van Blokzijl? Op dit moment kunnen we daar niets zinnigs over zeggen, al lijken de omstandigheden in de richting van een Vlaamse afkomst te wijzen.

Ik noem hier slechts het voeren van een achternaam en de doopsgezinde achtergrond van onze familie.

Rond het midden van de 16e eeuw was de vervolging van protestanten door de katholieke kerk in volle gang, en vond een massale uittocht plaats vanuit de Zuidelijke Nederlanden noordwaarts.

Uitgaande van een Vlaamse achtergrond is de kans dat 'onze' Jan tot deze vluchtelingen behoorde, vrij groot. Net als zovelen vestigde hij zich wellicht in Waterland of de Zaanstreek, even boven Amsterdam en trok misschien in de jaren daarna dóór naar Blokzijl, zoals zo velen hebben gedaan.

Hij heeft in ieder geval twee zonen gekregen : Frans en Jan, en die komen aan bod in Generatie 2 (in de volgende nieuwsbrief).

Nieuwe leden

In de afgelopen periode konden we de volgende donateurs begroeten :

- 91 : **Harm Tolsma**, Metslawier
- 92 : **Janna Schuring**, Kampen
- 93 : **Sjoukje Prozee – Ruiter**, Ureterp
- 94 : **Tanja Gerritse**, Schalkwijk

We danken de nieuwe leden voor hun steun!
Als je een bekende naam ziet, kun je het emailadres opvragen bij de administratie.

HET SPOOR TERUG : Wieger Reins Ruiter (1806-1878)

Rein Wiegers Ruiter was rond 1800 met zijn vader meeverhuisd van Wetering naar Tjalleberd, trouwde daar met Trijntje Johannes Jager, en kreeg acht kinderen, waaronder mijn over-overgrootvader Hendrik. Maar de eerstgeborene, een zoon die **Wieger** heette, is nooit getrouwd geweest. Daarom weten we ook heel weinig van hem, omdat hij immers nooit kinderen heeft aangegeven bij de Burgerlijke Stand. Hij wordt enkel genoemd op 24 augustus 1872 bij het overlijden van een bekende van hem - hij woonde toen in Gersloot. Volgens het Bevolkingsregister was Wieger in 1872 inwonend bij zijn broer Hendrik, en verhuisde met hem op 20 april 1876 naar Terwispel. Daar is hij in 1878 overleden. Overigens : bij Terwispel mogen we gerust aannemen dat het hier gaat om het latere dorp Tijnje. Tijnje is pas sinds 1910 zelfstandig van het moederdorp Terwispel en de vervening hier was een vervolg op de aflopende verveningen rond Tjalleberd en Gersloot.

Zoals bijna alle mannen (en heel veel vrouwen overigens..) in deze omgeving zal hij zijn werkzame leven ook in de turf hebben doorgebracht. Het ligt ook voor de hand dat hij als eerstgeborene in de voetsporen van zijn vader is getreden.

Van Ali Douma kreeg ik enige tijd geleden nog aanvullende informatie, die zij was tegengekomen in het boek van Dr. J. Wesseling : *De afscheiding van 1834 in Groningerland deel I.*

Zij schrijft :

In 1841 kwam er een nieuw kerkgebouw in Leens voor de Afscheidenen, een ruim gebouw in de gedaante van een boerenschuur staande aan De Valge, maar zonder toren of orgel. In 1842 kwam er ook een nieuwe predikant voor deze gemeente: ds. H.J. Wind. Hij was boer in Rottum, ouderling en oefenaar in Friesland. Deze naam komen we ook tegen in Tjalleberd, waar hij samen met de vader van Wieger, Rein Wiegers Ruiter, in 1836 beboet werd voor het houden van een godsdienst-oefening in het huis van Rein Wiegers Ruiter.

Nu was er in Leens een timmerman aangesteld als voorzanger in de kerk, maar de dominee vond dat het er met het zingen tijdens de dienst maar onstichtelijk aan toeging. Hij wist in Tjalleberd wel iemand die het zingen goed meester was, nl. ene Wieger Reins Ruiter!

De kerkeraad benoemde hem tot voorzanger van 1 maart 1843 tot 1 maart 1844 voor een loon van fl.17.50. Voor dat geld moest hij ook de kerk schoonhouden en de kaarsen aansteken!

Gezien de afstand Gersloot – Leens mogen we wel aannemen dat Wieger gedurende dat jaar in het Groningse Leens heeft gewoond.

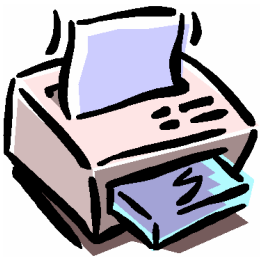

Graag reserveer ik wat ruimte voor deze prachtige foto van Leens, met prominent de Petruskerk, uit de 12e eeuw.

De toren is vernieuwd in 1863, dus Wieger moet de oude zadeldaktoeren nog hebben zien staan.

Wie helpt ons?

- Laat ons weten wat je van de nieuwsbrief vindt. Alle opmerkingen, suggesties en aanvullingen zijn welkom. Heb je ideeën voor verbeteringen, valt je iets op, mis je iets, is er iets onduidelijk, laat het ons weten! info@ruitersporen.nl
- Heb je een vraag voor ons, of voor iemand anders in de familie, of weet je het antwoord op een eerder gestelde vraag, reageer! info@ruitersporen.nl
- Heb je materiaal voor deze nieuwsbrief, een weetje, een foto, een verhaaltje, neem contact met ons op! info@ruitersporen.nl

Als je deze nieuwsbrief op je printer afdrukt, kun je hem ook laten lezen aan familieleden zonder internet.